

Bon-BOM

2013. december

A Bolyai Önképző Műhely lapja

3. évfolyam 3. szám

Vademecum
2. oldal

**Mi történt
december 7-én?**
3. oldal

**Víz alatti falvak
nyomában**
4. oldal

**A virtuális
valóság, amiben
élünk**
6. oldal

**Kalandozások a
filmtörténetben**
8. oldal

**A bolyaisok és a
tudományos-
fantasztikus
irodalom**
10. oldal

Vademecum

hétalvó - álomszuszék. Nem onnan ered ez a szó, hogy a lusta egy hetet is át-aludna, hanem a legendás hét alvóról. A keresztényüldözések során a legenda szerint a III. században hét epheszoszi ifjút egy barlangba falaztak be, és ők két évszázados álomba merültek, majd újra napvilágra jöttek.

veszteg - ősi nyelvünkben ige volt, annyit tett: hallgat, nem beszél. Ma csak határozószóként él, úgy is csupán néhány kötött szókapcsolatban: veszteg (=mozdulatlanul) áll; maradj veszteg! (=csendben, nyugodtan). Vesztegel: tétlenül áll, nem mozdul(hat). Vesztegzár: járványveszély esetén a betegség továbbterjedésének megakadályozására elrendelt zárlat, tilalom egy terület, egy épület vagy hajó elhagyására (nyelvújítók alkotása az idegen karantén magyartítására).

ördögös - mai nyelvünkön azt jelenti: furfangos, ördögien ügyes, bámulatos. Helytelen az ördögös írás vagy ejtés, mert a szó az ördög régies ördög alakjából származik (engede ürdüng intetüinek - azaz intésének - ahogy a Halotti Beszéd írja a XIII. sz.-ban), tehát 'ördögös, ördögtől megszállott' volt az eredeti jelentése, főnévként és melléknévként is.

A középkori babona szerint az "ördögtől megszállott" embereknek természetfeletti képességeket adott a beléjük fészelt gonosz lélek; a bámulatos technikájú Paganini is ezért nevezték - persze abban a korban már csak tréfaképp - "az ördög hegedűsének".

alakoskodik - az 'alak' mai jelentése viszonylag késői. Eredetileg 'bábú' volt, majd 'álarc, maskara'. Innen az alakoskodik ige: 'maskarás játékban szerepel', átvitt és elítélő értelemben 'színészkedik, hamis színt, érzéseket mutat'.

elcsigázott - elgyötört, összetört, halálosan kimerült. Bizonyára sokan a vándorszorgó csiga képzetét érzik benne, pedig a szó a középkori kínvallatásra emlékeztet. A változatos kínzőeszközök egyike volt a csigasorral működő nyújtópad (a voltaképpen kínpad), amelyen a szerencsétlen áldozat testét addig nyújtották, feszítették, amíg mindent be nem vallott.

pernahajder - naplopó, semmirekellő, léhűtő, gazember. Gyerekre értve: komisz kölyök, csibész, betyár, lóköttő, eb-ada. A német Bärenhäuter, 'naplopó', (tkp. 'medvebőrös', azaz 'medvebőrön heverésző') szóból.

ebrúd - csak a kiebrudal és a kissé régi-es ebrúdon vet ki szólásokban használatos; értelme: 'kidob, csúfosan kikerget a házból'. Régen faluhelyen a sihederek durva szórakozása volt, hogy a kerítésen kibújó kutyák elé egy botot tartottak, felkapták vele, és nagyot lódítottak rajtuk; ez a bot volt az ebrúd.

rubrika - (megvonalazott) rovat, oszlop (kimutatásban, jegyzékben). Latin szó, annyi mint 'vörös', mivel a régi törvényjegyzékekben a címeket külön rovatba, vörös színnel írták.

Szerkeszti: Bere Anikó Zsuzsanna (xantoxlilian@gmail.com)

Munkatársak: Baranyai Katalin, Borsos Bettina, Garai Márta, Komlósi Réka, Lőrincz Gábor, Mucsi Márton, Nagy Dániel, Nátz Kata, Rác Márk

Grafikus: Bere Anikó Zsuzsanna, Kunt Anna; Tördelő: Mucsi Márton

Szerkesztőség: 1148 Budapest, Örs vezér tér 11. fszt. 1.

E-mail: bom@bom.hu, bom@e-nyelv.hu

Honlap (régőbbi számokkal): www.bolyaimuhely.hu

Megjelenik 2013-ban a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával.

Mi történt december 7-én?

Szeretnék néhány olyan eseményt bemutatni, amelyek így vagy úgy, de hatást gyakoroltak a jelenre is. Ugyan ma van a BOM idej utolsó foglalkozása, azonban a történelemnek köszönhetően ehhez a naphoz nemcsak ez a jeles esemény köthető. Főleg magyar vonatkozású eseményeket mutatok be, amelyek egy sajátos keretbe illeszkednek. Két nemzetközi eseményt is megemlítek, hiszen nemcsak határainkon belül történtek jeles dolgok.

1884-ben ezen a napon született meg Petru Groza román kommunista politikus, pártfőtitkár, miniszterelnök, akinek számos magyar vonatkozása is volt. Az ELTE jogi karán folytatta tanulmányait, kiválóan tudott magyarul. 1945-52 között miniszterelnök lett, majd 1958-as haláláig az államtanács elnöki posztját töltötte be. Miniszterelnöksége idején vette át a hatalmat a Román Kommunista Párt, melynek tevékenysége nagyban hozzájárult ehhez a folyamathoz.

1892-ben ezen a napon Selmecebányán született meg Kosáryné Réz Lola magyar író, műfordító, aki nem mellesleg a neves magyar történész, Kosáry Domokos édesanyja volt. Kosáryné a két háború közötti időszak egyik kedvelt írónője lett, több ifjúsági regénye is megjelent 1944-ig. Németből, franciából, angolból fordított regényeket, többek között Agatha Christie, Pearl S. Buck regényeit, és Margaret Mitchell *Elfújta a szél* című művét is.

Közeledik az I. világháború kitörésének 100. évfordulója. Éppen ezért nem árt emlékezni arra, hogy 1916-ban ezen a napon az Osztrák–Magyar Monarchia és a Német Császárság csapatai elfoglalták Bukarestet. Köztudott, hogy Románia a háború kellős közepén áállt az Antant oldalára, bár előtte a Központi Hatalmakat támogatta. Ugyanakkor három évvel később kamatostul kaptuk vissza a „kölcsönt”, mivel épp román csapatok szállták meg Budapestet.

És ha már megemlítettem az első világháborút, akkor úgy illik, hogy utaljak a másodikra is. 1941-ben ezen a napon Japán repülőgépekkel megtámadja az Egyesült Államok Pearl Harbor-i haditengerészeti támaszpontját, ahol meg-

semmisítette az amerikai flotta jelentős részét. Számos vita bontakozott ki azzal kapcsolatban, hogy vajon tudott-e korábban az USA hírszerzése erről a támadási szándékról. Illetve sokak szerint a helyszínen megsemmisült repülőgépek egy része elavult technikával rendelkezett, a hiányzó gépparkot pedig meglehetősen hamar pótolta az USA.

Ezzel egy időben Magyarország hadat üzent Nagy-Britanniának. Ekkor Bárdossy László volt hazánk miniszterelnöke, akit később kivégeztek. Furcsa lépés volt ez, különösen annak fényében, hogy az angolok tisztelték Teleki Pál korábbi miniszterelnököt, akinek megígérték, hogy a háborút lezáró békekonferencián biztosítanak számára egy üres széket...

1972-ben útjára indult az Apollo-17 űrhajó, az utolsó amerikai holdexpedíció keretében. A két utolsó holdűrhajós közül az egyik az első tudós-űrhajós volt, Harrison Schmitt geológus. Amíg Evans az „America” űrhajóval keringett, Schmitt és Cernan rekordmennyiségű, 108,86 kg kőzetet gyűjtött három hold-sétán. A legénység 33,8 km-t utazott a Taurus-Littrow völgyben a holdjáróval, narancssárga színű talajt fedeztek fel, és a legátfogóbb ALSEP műszerarzenált hagyták a Hold felszínén. Az Apollo-program ezzel befejeződött, majd a visszatérő kapszula a Csendes-óceánra szállt le. Tehát ezt követően nem járt ember a Hold felszínén.

Rövid áttekintésem azt a célt szolgálta, hogy néhány „hírmorzst” szórjak az „időabroszra”, vagyis felhívjam a múlt megismerésére a figyelmet. Hiszen aki nem ismeri a múltat, az nehezen tud eligazodni a jelenben...

Víz alatti falvak nyomában

Atlantisz és a többi elsüllyedt kultúra legendája mindenkiben misztikus és hátborzongató érzéseket kelt, hiszen részben ez a feladatuk. Nem egy város van azonban a világon, amit valóban víz borít – nem is olyan messze tőlünk. A legérdekesebb bennük, hogy többjük bizonyos időközönként látogatható is. Talán ez teszi őket még a legendáknál is misztikusabbá.

A történelem során számos példát láthatunk arra, hogy egy egész város víz alá került – hol a tengerhatárok mozgásának, hol szökőárnak, földrengésnek, vulkánkitörésnek következtében tűntek el örökre a világ szeme elől. A 20. században azonban kezdtek elszaporodni az emberi kéz által elsüllyesztett falvak, melyek nagy része azért jutott erre a szomorú sorsra, mert egy víztározónak kiszemelt helyen feküdt. Mint köztudott, a 20. század jelentős hányadában a múltbeli értékek, illetve a művészetek tisztelete sajnos nem sok európai országban állt a kormányzás elsődleges szempontjai között; így történhetett meg, hogy történelmi értékkel bíró, középkori falvak ötven év leforgása alatt Pompeii romjaihoz váltak hasonlatossá, és a pár évtizede még lakott települések ma már a turisztikai látványosságok között is kuriózumnak számítanak. Lehetetlen lenne az összes ilyen települést pár oldalon bemutatni; a következő két példa a Magyarországhoz legközelebb fekvő és legismertebb víz alatti városokat ismerteti.

A magyaroknak az elsüllyesztett településekről általában a székelyföldi Bözödújfalú jut eszébe, melyet a romániai falurombolás jelképeként szoktak emlegetni. Első okiratos említése 1566-ból származik, és már a középkorban is volt saját temploma. A falu különlegesnek számított, ugyanis négy különböző vallási felekezet tagjai éltek itt régóta egymás mellett. A Ceaușescu-éra idején, 1985-ben elrendelték a párszáz fős lakosság kitelepítését, 1988-ban pedig megkezdődött a Bözödújfalusi-víztározó építése. 1994-re a falu két templomával együtt teljesen víz alá került. Csupán 12 ház menekült meg 40 lakosával, vala-

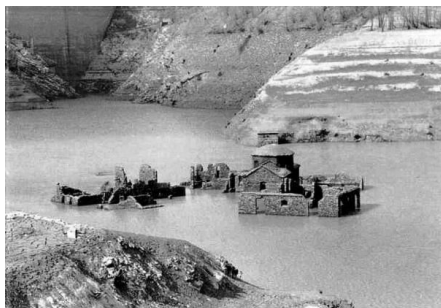
mint a falu I. világháborús emlékműve, melyet utólag, 1996-ban emeltek ki a vízből. Az egykori lakók minden év augusztusának első szombatján találkozót tartanak, 1995-ben pedig emlékművet állítottak a falu számára, melyen a lakosok neve, a faluban gyakorolt vallások szimbólumai és egy márványtábla látható. A márványtáblán a következő szöveg áll: *„A tó fenekén Bözödújfalú nyugszik, 180 házában volt lakói szét-szórva a nagyvilágban ma is siratják. A diktatúra gonosz végrehajtói lerombolták, és elárasztották, ezzel egy egyedülálló történelmi-vallási közösséget szüntettek meg, melyben különböző nemzetiségű és felekezetű családok éltek együtt évszázadokon át, egymást tisztelve, és szeretve, példás békeségben. Immár a katolikus, unitárius, görög*

katolikus és a székely szombatosok fohászai örökre elnémultak. Legyen e hely a vallásbéke helye és szimbóluma.” A falu helyét ma már csak a tóból kiálló katolikus templom tornya jelzi, mely szárazság idején gyalogosan is megközelíthető. A templom többi részének köveit a megmaradt lakók elhordták, a teteje pedig 2009-ben megsemmisült egy viharban, így mára az egész faluból egy tető nélküli, fehér torony maradt.

Hasonló eset történt meg néhány évtizeddel korábban Itáliában – a szintén diktatorikus Mussolini-kormány hatalma alatt. Toszkána számos szellemfalva közül a legkülönlegesebb Fabbriche di Carreggine, melyet Olaszország Atlantiszának is neveznek. A 12. században alapított falu szintén rendelkezett templommal már a 16. századtól kezd-

ve. A 20. század elején márványbányák nyíltak a közelben; a lakók többsége ezekben vállalt munkát, így fellendült a falu gazdasága. Ám hamarosan a bányák okozták a falu vesztét: a közeli Edron folyón épített vízmű működésének elősegítésére 1941-ben egy duzzasztógát építését is megkezdték, mely 1953-ra el is készült. Ennek ára azonban a völgy és benne a falu teljes elárasztása volt. A 32 házból kitelepítették a 146

lakost, és létrejött a Lago di Vagli nevű mesterséges tó. Szárazság idején a középkori épületek tornyai kiemelkednek a vízből, nagyjából tízévente pedig tisztítás céljából teljesen leengedik a medence vizét. Ilyenkor láthatóvá válnak az egyre romosabb állapotban lévő kőházak, a templom, a temető és a háromlyukú híd. A lenyűgöző látvány zarándokhely módjára vonzza a több ezer turistát a világ minden pontjáról. 1958, 1974, 1983 és 1994 után legközelebb 2014-ben (!) eresztik le a tavat.

Félelmetes belegondolni, hogy egy csaknem ezeréves múlttal rendelkező települést nyomtalanul nyeljen el egy óriási tó; egy település, melyben az elmúlt évszázadok során emberek éltek, ettek, aludtak, dolgoztak, egyszer csak eltűnik a föld színéről, mintha soha nem is létezett volna. És néha újból kibukkan, egyre rosszabb és rosszabb állapotban. Tíz évig senki nem tudja, vajon hogyan fog kinézni, vajon legközelebb megpillantja. Akkor odautazik, sétálgat a házakban, a romok között, melyeket homok és alga lep. És nem tudja eldönteni, szívet szorongatóan megható vagy hátborzongatóan kísérteties élményben van-e része, mely egész életében kísértetni fogja.

Komlói Réka

A virtuális valóság, amiben élünk

Gyakorlatilag együtt nőtem fel az internettel. Az internet is nőtt, gyarapodtak a szócikkek a Wikipédián, az időközben divatossá váló blogok, tematikus oldalak és a virtuális kísértetvárosok – a magukra hagyott, évek óta frissítés nélkül egyszerűen csak létező, a net hálójában lógó gazdátlan weboldalak. Felnőttkorunk küszöbén pedig megjelent a facebook.

Tizenhárom éves korom óta használok folyamatosan az internetet, amelynek használatára ösztönösen jobban ráéreztem, mint a szüleim. Először – amikor még nem otthon használtam –, egy kivételes tudásforrásnak tartottam, ahol bármit megtalálhatok: a kedvenc zenéim dalszövegét, sőt, fordítóprogramot is hozzá, filmajánlókat, képeket és videókat. A világ hirtelen tágult ki, szinte átmenet nélkül. Sok mindent tudtam meg, bár az információk válogatás nélkül értek, és jórészt nem mély tartalmakról volt szó. Azonban elmondhatom, hogy az általános műveltségem fejlesztésére addig elképzelhetetlen lehetőség adódott, amivel éltem is.

Amikor már otthonról is hozzáférhettem a világhálóhoz, újabb dimenzióit ismertem meg, amelyek közül a közösségi oldalak voltak legnagyobb hatással az életemre.

Minden reggel első dolgom végigszaladni a nagyobb hírportálokon, jobban mondva végigloholni, kutyafuttában, két vajás zsömle között. Futok néhány frissítő kört, persze csak virtuálisan, a ma világában, ami már nem ugyanolyan, mint a tegnapi. Esemény mindig van: kiábrándító körkép a frissdiplomás keresetekről, riport a betörőt leteperő idős néniről, videó a legintelligensebb rozsmárról, hajózási szokások a befagyott Dunán – én pedig a zsömlét rágcsálva azon gondolkodom, vajon honnan jön ez a sok hír? Történhet ennyi minden a világban huszonnégy óra alatt, vagy már az idő sem a régi?

Márpedig én a legtöbbször emberek – trendi szóval internet-felhasználók – közé tartozom. Minden értesülésemet ebből a beláthatatlan, partok nélküli tengerből merítem, amelyben túl sok a hal és a cápa, de senki sem tudja, melyik hal ehető, és merre vannak a cápák. Minden bizalmamat a Facebookba fektetem, ő a barátom, akinek a vállán időnként kisérem magam, akitől a jó és rossz híreket megtudom, aki a legirrealisabb témaváltásokra képes a legrövidebb időn belül, de olykor meg is vigasztal, és soha nem felejt el a születésnapomat. Figyeli minden lépésemet, együtt örül velem, kijavítja a helyesírási hibáimat, és be akarja mutatni nekem a barátait – sebjaj, rosszabb pasim is volt már. Ettől függetlenül nem akarom elkötelezni magam mellette.

De miért akarnék szabadulni a hálóból? A tenger elém tárja minden gyümölcsét; lehetek én a cápa, vagy játszhatok a cápával, körülírhatom, lerajzolhatom, szétszedhetem darabjaira, és elfogyaszthatom vacsorára. Nincs határa sem a képzelőerőmnek, sem a viselkedésemnek. Lehetek, ami akarok lenni, és legkevésbé az, ami vagyok.

Közben a Google előre tudja, mit keresek, a Facebook azt, hogy kiket ismerek, a YouTube, hogy mit akarok nézni, a Last.fm, hogy milyen zenét szeretek, a szerverek mélyén pedig súlyos bitekbe öntve hever az összes leírt gondolatom. Az internet jobban ismer, mint bárki. Megérteni nem tud, de mindent megtudhat rólam. Mindent lát, akkor is, ha nem figyel, és bár irányítani nem tud, minden alapot megad az irányításhoz.

Néha elgondolkodom: jó az nekem, hogy egy állásinterjún már mindent tudnak rólam, az internetes reklámok hozzám igazodnak, és a Facebook minden üzenetemet megjegyzi?

Lehet, hogy a science fiction beszél belőlem, de könnyen el tudok képzelni

egy olyan világot, amelyben minden a személyes igényeinkre optimalizált: látószólag tökéletes, mert azt mutatja, amit látni akarunk, ugyanakkor semmi sem marad rejtve. Az életünk nagy részét olyan virtuális világhoz kötjük, amellyel szimbiózisban élünk, mert mi éltetjük információval, és cserébe azt kapjuk tőle, amire vágyunk. Ebből újabb információ-tömeget termelünk, és az internet hálásan viszonzza. A kör ciklikusan forog tovább, és mi nem vesszük észre, hogy a kommunikációba, az emberek közé, befurakodott egy harmadik, mesterséges elem.

Nem hiszek az összeesküvés-elméletekben. Nem gondolom, hogy a mesterséges értelem, ha felnőttkorba lép, majd fellázad, testet ölt, és rabjaivá teszi az embereket. Nem hiszek a Mátrixban. Szeretem az internetet, ami korunk egyik legnagyobb vívmánya, és mert el sem tudom képzelni, milyen lenne az élet nélküle.

Borsos Bettina

Felhívás!

Ti mire használjátok a számítógépet és az internetet? Kérdeztétek körbe szüleiteket, családtagjaitokat, hogy mi mindent tudnak mondani, amit 10, 20, vagy akár 60 évvel ezelőtt még máshogyan csináltak, de mára már a számítástechnika felváltotta, vagy könnyebbé tette!

A beküldött történetekből készítünk egy összeállítást a Bon-BOM januári számába.

Beküldési határidő: 2013. december 28.

Kalandozások a filmtörténetben III: Két ír zenés film

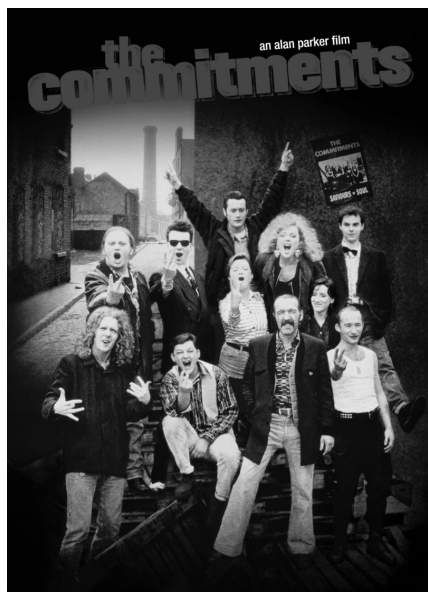
Kétség nem fér hozzá, hogy Európán belül Írország mérete ellenére is az egyik legkiterjedtebb és legfelismerhetőbb zenei világgal rendelkező ország. Az ír népi ritmusokra épülő zene hatalmas lelkesedéssel képviselteti magát a magyar piacon, elég csak a Firkin, a Paddy and the Rats vagy Jamie Winchester sikereire gondolni. A főleg Michael Flatley által kiváltott ír szteppes láz is gyökeresen meghagyta nyomát országunkban; és akkor még nem is beszéltünk a U2-nak mint az ír zene legsikeresebb exportjának itthoni támogatottságáról. Decemberi lapszámunkba két olyan filmet válogattam be, mely tükrözi azt a mélyről jövő, energiától duzzadó és érzelmekben muzikális világot, amit Írország reprezentál.

Nagyon szeretem azt, ha két különálló film között kapcsokat lehet találni. A *The Commitments* 1991-ből és a 2006-ban készült *Once* (Egyszer) ilyen páros. A két Dublinban játszódó film nem helyezhető minden tekintetben ugyanarra a síkra: előbbi egy bohókásabb, temperamentumos darab a "*Dublin soul*" megalkotásáról, míg a *Once* egy leisztultabb, közvetlen alkotás balladaszerű dalokkal a központjában. Mégis, mindkettő kiemeli az ír fővárosban évtizedek óta beálló általános, majdnem nyomorba nyúló életérzést, a tágas (és javarészt átmeneti állásokban tengődő) munkássztály kilátástalan harcát a mindennappokkal, a társadalmi leépülést, melyre csak kevés gyógyír van – ebben a néha közönyös világban kell meggyűlnia egy szikrának, hogy a remény mérvadó érzelemmé válhasson.

Néhány hónapja volt szerencsém részt venni egy szemináriumon, ahol Alan Parker brit rendező két napon keresztül betekintést nyújtott filmkészítői karrierjébe, mesélt filmjei háttéréről, forgatókönyvírói vénájá és a rendezői státusz közti ellentétes érzelmekről, pályatársakról, kedves emlékekről. Parker többször is nyilatkozta, hogy élete legfelszabadultabb rendezése a *The Commitments* című film volt. A szereposztásnál elsődleges volt a jelentkezők zenei tudása, csak hosszasan összeleltetés után kezdte őket "színészé" képezni – ez a metódus épp a ellentéte a kortárs hollywoodi zenés produkciók ritkán megingó stratégiájának, ahol kiforrott színészekből sajtolják ki az éne-

kes produkciókat. A filmnek mégis ez adja a sava-borsát, mert a szereplőkön érezni lehet, hogy ebből a munkássztálybeli, szürke világból jönnek, felnőttek egy olyan országban, ahol a zene központi szerepet tölt be és mindenki énekel, sőt, szinte alig létezik kitörési forma, ami nem a zenéhez köthető.

A film tehát főleg fiatalokra épül, közülük kiemelkedik a szólóénekes, Andrew Strong. Zsenge kora ellenére (a forgatás ideje alatt csupán 16 éves volt) olyan vokális tökéletességet ért el, amit gyakorlott énekesek hosszas karrierjük alatt sem képesek megközelíteni. A történethez tartozik még a véletlen szere-

pe is, ugyanis Strong csupán kísérőként vett részt apjával a meghallgatáson, majd miután meghallották az énekhangját, egyből szerződtették. A film pikantériáját az adja, hogy az együttes tagjai, bár mindannyian tehetségesek, nem képesek együtt dolgozni, az egók ütközéséből nem sok jó keletkezik. Mégis, az előadási színvonal folyton fejlődik, a közönség vevő a zenére, a nézőtérben mindig láthatjuk a különböző zenei irányzatok sarkított megjelenítésű képviselőit, a banda pedig még sikeres is lehetne, de egy végzetes este a *The Commitments* rövid pályafutása kerékbe tör.

A *The Commitments* végén levő montázsból megtudhatjuk, hogy melyik zenész milyen utóéletet élt meg – a való életben csak egyikük lett mérsékeltan híres, méghozzá a *Once* című film kapcsán. Glen Hansard huszonegy évesen az együttest alapító gitáros mellékszerepében tűnt fel, tizenhat évvel később pedig Oscar-díjat nyert a legjobb betétdal kategóriában. A filmben nappal ismert dalokat játszik egy szál gitáron, hiszen azok hozzák a pénzt, estefelé viszont már a saját számait adja elő, melyeket főleg az őt elhagyó barátnő ihletett. Egy ilyen, energikus ballada után ismerkedik meg a bohém kinézetű Lánnyal, és itt indul be a varázslat.

Amilyen született tehetség volt Andrew Strong és soul énekhangja, olyan lenyűgöző a szerény szépségével és természetes játékával lehangzó Markéta Irglová. A cseh születésű Irglová a 2005-ben felvett film forgatása

idején tizenhét éves volt, ekkor már négy éve ismerte Hansardot, és együtt dolgoztak zenei pályájukon. A filmben szereplő dalokat közösen írták meg, a *Falling Slowly* Oscar-díját is közösen vették át a ceremónián.

A film férfi főszerepét eredetileg a zenei múlttal rendelkező Cillian Murphynek szánták, akit Hansard váltott fel. Első szerepe, a *The Commitments* óta nem vállalt színészi munkát, Irglovának még ennyi tapasztalata sem volt. Cillian Murphy kiszállása miatt a filmre szánt összeg jóval lecsökkent, és ennek köszönhető, hogy ennyire letisztult alkotás lett belőle. A pénz- és eszközhiány megkívánta a költséghatékony megoldásokat. Az utcai jeleneteknél a kamera távolból vette fel a színészeket, így egyrészt a szereplők oldottabban tudtak játszani, másrészt a járókelők nem is tudták, hogy forgatás zajlik. A készítők igyekeztek a beltéri felvételeket ismerősök lakásán és részvételével felvenni, és mivel nem volt pénz drága fényforrásokra, kialakult a film hangulatos, sárgás-vöröses színvilága a gertyák és asztali lámpák alkotta világosságban.

A történet során a két, nem éppen biztató megélhetésű szereplő élete menthetetlenül összefonódik, de egyáltalán nem a hollywoodi mintát követve. Miután kölcsönösen kitapogatózzák a másik zenei tehetségét, közös dalszerzéssel próbálkoznak, és gyorskölcsönrel kibérelnek egy stúdiót, ahol a kezdetben lekezelő technikusképedve hallgatja a csodálatos balladákat előadó rögtönzött zenekart. A Srác Londonba megy szerencsét próbálni, és megpróbálja újratekinteni kapcsolatát elvesztett barátnőjével, míg a Lány visszafogadja egykori szerelmét. A történet nincs lezárva, nincsen csók, nincs testi intimitás, még csak el sem búcsúznak rendesen egymástól, mégis így tökéletes.

Lőrincz Gábor

A bolyaisok és a tudományos fantasztikus irodalom

Ebben a hónapban Csingiz Ajtmatov *Az évszázadnál hosszabb ez a nap* című regénye kerül sorra a tematikánkban. A mű egyik rétege, avagy cselekményszála (kinek hogy tetszik) egyértelműen a tudományos fantasztikus irodalomhoz tartozik. Ennek kapcsán jártam utána, hogyan állnak a BOM hallgatói a tudományos fantasztikumhoz – így születtek meg a következő (rövid könyvajánlónak is tekinthető) nyilatkozatok.

Ray Bradbury: *Marsbéli krónikák*

Apró elbeszélésekben és novellákban egy elképzelt, marsbéli világot tár elénk Bradbury, megfűszerezve időnként az atomkatasztrófával fenyegetett Föld minden mellékszögével. Szégyentele nélkül megmutatja az emberi természet apró gyarlóságait, vágyait, álmait, sőt, a marsi őslakos-lét visszásságaiba is belelátunk. Természetesen nem csak a lírába hajló ábrázolása miatt tartják általában is nagyra, a megrajzolt félelmek, a társadalomkritika, és a jövőről alkotott megközelítései mind-mind egy utánozhatatlan elegyet alkotnak.

Olyannyira, hogy nekem (tíz év és számos más emlékezetes történet után is) még mindig a Ylla az egyik legbecsebb. Mert olyasmiről mesél a sorok közt, aminek a felismerését a legfontosabbnak tartom. És nem, nem a szerelmet értem alatta. Sokkal fontosabbat.

(Garai Márta, junior)

Középiskolás koromban rengeteg sci-fi olvastam. Ennek ellenére aligha okoz nagy meglepetést a kedvenceimmel, mert talán a műfaj legnagyobb klasszikusai Isaac Asimov és Arthur C. Clarke. Asimov *Alapítvány* sorozatát többször is újraolvastam – és még ma is kívülről el tudnám mondani a robotika három törvényét. Annymira azért nem kommersz az ízlésem, Clarke-tól legalább nem az *Úrodüsszeia* a kedvencem – bár a könyv jó, viszont Kubrick filmjén rettenetesen unatkoztam. A legnagyobb

élményem viszont *A város és a csillagok* c. regényének felfedezése volt, illetve mindenkinek ajánlom *A gyermekkor vége* c. művét is, nem a legvidámabb, viszont katartikus végkifejletével.

(Nagy Dániel, haladó)

Véleményem szerint, nagyon nehezen lehet túlszárnyalni a tudományos fantasztikus könyvek terén Issac Asimov világát. Nagyon jól átgondolt történelmet épített fel a könyvsorozataival. A robotok világa, a Föld tönkretétele, a különféle berendezkedésű első hullámban benépesített bolygók - zseniálisak! Ezen szociológiai rendszerek bukása már a felépítésükből megjósolható, mégis izgalmasan és higgadtan tálalja, majd a Birodalom a maga tömeghatásaival, és az Alapítvány. De nem áll meg itt, rákérdez az értelmiség felsőbbrendűségére a munkásosztállyal szemben, sőt azt mondja, hogy egy hódítót csak az értelmiség tud megfékezni. Majd visszatér a peremvidékeken át a Földhöz. Mindeközben változatos hiszen olvashatunk novellákat, krimiket, kalandregényeket, és persze sci-fit.

Mégis életem első regénye (és persze nem álltam meg az első kötetnél) talán versenyre szállhatna ezzel az életművel. Frank Herbert: *Dűne*. Akik ismerik, azoknak nem kell többet mondanom. A többieknek pedig kedvcsinálónként írok néhány sort: Könnyen emészthetően indul, szinte magával ragad a sorsfintóra. Lassan eteti magát, egyre több sze-

replőt ismerünk meg a hatalmi hierarchiában és egyre több érdeket. Feltűnik a családok rivalizálása, cselszövéssek, majd egyszer csak belép a vallás - még hozzá nem is akármilyen: matriarchális - és persze a kereskedő Liga. A vallás minden könyvén keresztül nagyon erőteljesen jelen van és alakítja a történetet. Felveti a kérdést, hogy mi teremti meg a prófétákat. Persze a körülmények, a hívők. Nem kevesebbet tűz ki főhősünk céljául, mint uralkodóvá válni és megváltoztatni az elkorcsosult bürokráciát, valamint egy egész bolygó ökoszisztémáját és ezért képes dzsihadot is indítani. Csakhát, a fűszernek mindig áramolnia kell...

(Bere Anikó, senior)

Bár talán nem a klasszikus értelemben vett science-fiction, a *Galaxis Útikalauz Stopposoknak* a stílus egyik legismeretebb, legszórakoztatóbb és (bár ezt ritkán emelik ki) legelgondolkodtatóbb regénye. Douglas Adams szatírája páratlan humorral tart görbe tükört az emberiség elé. Végigkalauz minket az egész Galaxison, a hipertérsztráda miatt eldózerolt Földtől egészen a világ végéig, ahol az egybegyűltek egy csodás vacsora mellett élvezhetik a világegyetem összeomlását. Megkapjuk a választ a Legvégső Kérdésre, s hogy mihez kezdünk vele, az már csak rajtunk múlik. Mindenesre is nagy

baj nem lehet, hiszen az *Útikalauz* borítóján nagy, megnyugtató betűkkel az áll: „NE ESS PÁNIKBA!”

(Mucsi Márton, senior)

A 20. századi magyar utópisztikus irodalom zöme harmad-negyedrangú szerzők tollából származó, jobbára ifjúsági olvasmány.” - írta Kuczka Péter. A harmincas évek irodalmi terméséből kiemelkedik Drozdy Győző államregénye, az *Aurora Borealis*. A szerző talán legsikeresebb írása egy szerelmi történet kereteibe bújtatott utópia, amelyben felvetődnek a klasszikus családi problémák is, ugyanakkor egy olyan jövőképet is ábrázol a szerző, amellyel jóval megelőzi korát, és előrevetíti a 20. század későbbi eseményeit. A hasonló regények sorából fontos még négy alkotást megemlíteni: két Karinthy-utópia (*Utazás Faramidóba*, 1916; *Capillária* 1921), az *Elza és Szatmári Kazahíniája* (1941).

(Nátz Kata, alumni tag)

A magyar irodalomban különleges volta, és terjedelme, sőt bizonyos mértékig karkai hangulata ellenére szerettem olvasni Déry Tibor *G. A. úr X-ben* című regényét. Ez a börtönben, 1964-ben írt társadalmi disztópia, amely nemcsak személyi kultusz ellenes, hanem minden társadalmi-hatalmi berendezkedést kritizáló könyv sok kérdést vet fel a szabadságról és annak korlátozásáról. A lovasok és a teherhordók jól elkülönülő világa, és az alig tetten érhető, mégis érzékelhető félelem megjelenítése olyan jól sikerült, hogy még a mai, globalizált vagy fogyasztói világ szerkezetében is értelmezhető. Déry kitűnő kvalitású író volt, érdemes lenne elővenni ezt a könyvét is.

(Baranyai Katalin Tanárnő)

MIVEL JÖTTÉL MA?

